

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 44 ja 48 luvun, luonnonsuojelulain 58 §:n sekä ympäristönsuojelulain 20 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rikoslakia muutettavaksi niin, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset soveltuisivat ydinenergian käyttörikokseen, räjähdeterikokseen ja varomattomaan käsittelyyn.

Euroopan parlamentin ja neuvoston pesuaineita koskevan asetuksen vastaiset teot ehdotetaan säädettäväksi rangaistaviksi rikoslaissa ympäristön turmelemisena. Luonnonsuojelurikoksena rangaistaviksi ehdotetaan säädettäväksi eräät luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelua koskevan neuvoston asetuksen, niin sanotun CITES-asetuksen, vastaiset teot. Edellä mainitut rikokset ovat jo nykyään rangaistavia erityislakien rikkomussäännösten nojalla. Jatkossa niihin tulisi sovellettaviksi myös oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset.

Ympäristön turmelemista koskevaa rikoslain säännöstä ja ympäristönsuojelulain säännöksiä ehdotetaan myös muutettavaksi niin, että ne koskisivat uutta otsonikerrosta hei-

kentäviä aineita koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisluonteista korjausta luonnonsuojelulain luonnonsuojelurikkomusta koskevan säännöksen sanamuotoon.

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin Suomessa täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston marraskuussa 2008 antama direktiivi ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin. Lisäksi ehdotetuilla säännöksillä tehtäisiin lakiin Euroopan parlamentin ja neuvoston syyskuussa 2009 antaman otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevasta asetuksesta johtuvat muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 25 päivänä joulukuuta 2010, jolloin ympäristön suojelua rikosoikeudellisin keinoin koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin on oltava kansallisesti täytäntöönpantu Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2 Ympäristörikosdirektiivi	4
2.3 Nykytilan arviointi	5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	6
3.1 Tavoitteet	6
3.2 Keskeiset ehdotukset	6
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	7
5 ASIAN VALMISTELU	7
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	9
1.1 Rikoslaki	9
44 luku. Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista	9
48 luku. Ympäristörikoksista	9
1.2 Luonnonsuojelulaki	12
1.3 Ympäristönsuojelulaki	12
2 VOIMAANTULO	12
LAKIEHDOTUKSET	13
Laki rikoslain 44 ja 48 luvun muuttamisesta	13
Laki luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta	15
Laki ympäristönsuojelulain 20 §:n muuttamisesta	16
RINNAKKAISTEKSTIT	17
Laki rikoslain 44 ja 48 luvun muuttamisesta	17
Laki luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta	20
Laki ympäristönsuojelulain 20 §:n muuttamisesta	21

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston 19 päivänä marraskuuta 2008 antama direktiivi 2008/99/EY ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin, jäljempänä ympäristörikosdirektiivi.

Euroopan yhteisöjen komissio teki 9 päivänä helmikuuta 2007 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (SEY) 175 artiklan nojalla ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin. Ehdotuksen taustalla oli yhteisöjen tuomioistuimen 13 päivänä syyskuuta 2005 antama tuomio (C—176/03 komissio v. neuvosto), jolla kumottiin neuvoston 27 päivänä tammikuuta 2003 tekemä puitepäättös ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin (2003/80/YOS). Tuomion mukaan puitepäättöksen 1—7 artiklan säännökset, joihin kuului rikosoikeutta koskevia velvoitteita, olisi voitu pätevästi antaa SEY 175 artiklan nojalla. Puitepäättös oli kumottava Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 47 artiklan vastaisena, koska sillä loukattiin SEY 175 artiklalla yhteisölle annettua toimivaltaa. Puitepäättöksen 1—7 artiklan sääntely vastasi sisällöltään suurelta osin ehdotettua direktiiviä. Valtioneuvosto oli antanut 29 päivänä huhtikuuta 2005 eduskunnalle esityksen, jossa ehdotettiin puitepäättöksen täytäntöönpanoa (HE 52/2005 vp). Hallituksen esityksessä ehdotettiin voimaansaatettavaksi myös Euroopan neuvoston yleissopimus, johon sisältyy lähes vastaavat määräykset kuin puitepäättökseen. Hallituksen esitys peruutettiin puitepäättöksen kumoamisen vuoksi 27 päivänä huhtikuuta 2007.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat ympäristörikosdirektiivin 19 päivänä marraskuuta 2008. Direktiivin tavoitteena on taata ympäristönsuojelun korkea taso säätämällä vähimmäisvaatimukset vakavien ympäristöä vahingoittavien tekojen rangaistavuudesta. Direktiivi sisältää teonkuvakset, jotka jäsenvaltion tulee säätää rangaistavaksi, sekä

säännökset oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Direktiivi ei kuitenkaan sisällä velvoitteita rangaistuslajeista tai -tasoista, mikä ei yhteisöjen tuomioistuimen mukaan kuuluut EY:n toimivaltaan.

Ympäristörikosdirektiivi julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 6 päivänä joulukuuta 2008 ja se tuli voimaan 26 päivänä joulukuuta 2009. Direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön 12 kuukauden kuluessa sen voimaantulosta eli ennen 26 päivää joulukuuta 2010. Direktiivin velvoitteet edellyttävät joidakin muutoksia lainsäädäntöön. Suurin osa direktiivin velvoitteista täyttyy kuitenkin jo nykyisen lainsäädännön nojalla.

Esityksessä ehdotetuilla säännöksillä tehtäisiin myös lakiin Euroopan parlamentin ja neuvoston antaman asetuksen (EY) N:o 1005/2009 otsonikerrosta heikentävistä aineista edellyttämät muutokset.

Ympäristörikosdirektiivi sisältää ympäristön- ja luonnonsuojeluun liittyviä velvoitteita, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Luonnon- ja ympäristönsuojelu on maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva oikeudenala, johon liittyvistä rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määrää koskevista asioista päättäminen kuuluu maakunnan lainsäädäntövallan piiriin.

Itsehallintolain 59 b §:n mukaan maakunnan ja valtakunnan välinen toimivallan jako säilyy myös yhteisön oikeuden täytäntöönpanossa.

Direktiivin edellyttämä lainsäädäntö on syytä saattaa maakunnallisin lainsäädäntötoimenpitein voimaan myös Ahvenanmaalla.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rikoslain (39/1889) 48 luvun 1 §:ssä säädetty ympäristön turmeleminen on tunnusmerkistöltään luvun perusrikos. Rangaistavuus koskee lain, yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen taikka toimintaa koskevan luvan ehtojen vastaista aineiden pääs-

tämistä ympäristöön ja muuta säännöksessä kuvattua menettelyä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muutumista, tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle. Ympäristön turmelemisesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Rikoslain 48 luku sisältää myös ympäristön turmelemisen törkeää tekemuotoa koskevan säännöksen (2 §). Luvussa on lisäksi omat säännöksensä ympäristörikkomuksesta (3 §) ja tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta (4 §). Luvussa säädetään myös rangaistavaksi luonnonsuojelurikos (5 §) ja rakennussuojelurikos (6 §). Luvun muut säännökset koskevat vastuun kohdentumista (7 §) ja oikeushenkilön rangaistusvastuuta (9 §). Rangaistussäännökset on kytketty aineelliseen ympäristölainsäädäntöön edellyttämällä tekojen tapahtuvan vastoin lakia tai lain nojalla annettuja säännöksiä taikka lupaehtojen vastaisesti.

Rikoslain 44 luvussa on säännökset muun muassa ydinenergian käyttörikoksesta (10 §), räjähderykoksistä (11 §) ja vaarallisten aineiden varomattomasta käsittelystä (12 §).

Oikeushenkilö voidaan nykyisin tuomita rangaistukseen rikoslain 48 luvussa rangaistaviksi säädettyistä ympäristörikoksista. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei sen sijaan ulotu rikoslain 44 luvussa rangaistaviksi säädettyihin terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin rikoksiin.

Ympäristön- ja luonnonsuojelua koskevia sakonuhkaisia rangaistusäännöksiä on myös useissa erityislaeissa kuten ympäristönsuojelulaissa (86/2000) ja luonnonsuojelulaissa (1096/1996).

Rikoslain 48 luvun rikoksista on vuonna 2008 annettu oikeudessa langettavia tuomioita ympäristön turmelemisesta 32, ympäristörikkomuksesta 15 ja luonnonsuojelurikoksesta 9. Törkeästä ympäristön turmelemisesta ei ole annettu mainittuna vuonna yhtään langettavaa tuomiota. Oikeushenkilö on tuomittu mainittuna vuonna ympäristön turmelemisesta kerran.

Rikoslain 44 luvun rikoksista on vuonna 2008 annettu oikeudessa langettavia tuomioita räjähderykoksistä 26 ja varomattomasta käsittelystä 57. Ydinenergian käyttörikokses-

ta ei ole annettu mainittuna vuonna yhtään langettavaa tuomiota.

2.2 Ympäristörikosdirektiivi

Ympäristörikosdirektiivi sisältää säännökset direktiivin kohteesta (1 artikla), määritelmistä (2 artikla) ja rangaistavista ympäristöä vahingoittavista teoista (3 ja 4 artikla). Lisäksi direktiivissä säädetään rikoksista säädetävistä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista rangaistuksista (5 artikla) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuusta ja oikeushenkilöille määrättävistä seuraamuksista (6 ja 7 artikla).

Direktiivin 3 artiklan a—g kohta sisältää kuvaukset teoista, joiden on oltava jäsenvaltioissa rangaistavia, kun ne tehdään tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta. Edellytyksenä myös on, että teot ovat direktiivin määritelmän mukaisesti lainvastaisia. Direktiivin 2 artiklan a kohdan määritelmän mukaan lainvastaisuudella tarkoitetaan EY:n perustamissopimuksen tai Euratomin perustamissopimuksen perusteella annettujen direktiivin liitteissä A ja B luetellun yhteisön lainsäädännön rikkomista tai sellaisen jäsenvaltion lain, hallinnollisen määräyksen tai toimivaltaisen viranomaisen tekemän päätöksen rikkomista, jolla pannaan täytäntöön mainittua yhteisön lainsäädäntöä. Direktiivin liitteissä A ja B on lueteltu 72 yhteisön säädöstä, joissa on ympäristönsuojeluun ja luonnonsuojeluun liittyviä normeja.

Direktiivin 3 artiklassa kuvatut rangaistavaksi säädetävät teot koskevat aineiden päästämistä ympäristöön (a kohta), jätteiden käsittelyä (b) ja siirtoa (c), vaarallista toimintaa harjoittavan laitoksen käyttämistä (d), ydinmateriaalien tuotantoa ja käsittelyä (e), suojeltujen luonnonvaraisten eläinten ja kasvien tappamista ja tuhoamista (f) sekä kaupaa (g), luonnonsuojelualueita (h) ja otsonikerrosta heikentäviä aineita (i). Artiklan a, b, d ja e kohdissa teonkuvauksille on ominaista, että teolla aiheutetaan tai se on omiaan aiheuttamaan henkilölle kuoleman tai vakavan vamman tai huomattavaa vahinkoa ilman, maaperän tai veden laadulle taikka eläimille tai kasveille. Artiklan h kohdan teonkuvaukseen kuuluu suojelualueella olevan elinympäristön heikentymisen aiheuttaminen.

Artiklan c, f, g ja i kohdissa kuvatuissa teoissa ei sen sijaan edellytetä tietyn seurauksen aiheuttamista. Nämä teot on oletettu jo sellaisenaan haitallisiksi tai vaarallisiksi ympäristön tai luonnon kannalta.

Direktiivin 4 artiklan nojalla yllyttämisen ja avunannon 3 artiklassa tarkoitettuun tahalliseen toimintaan tulee olla rikosoikeudellisesti rangaistavia tekoja.

Direktiivin 5 sisältää tavanomaisen säännöksen, jonka mukaan 3 ja 4 artiklassa tarkoitetuista rikoksista on säädettävä rangaistukseksi tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoitavat rikosoikeudelliset rangaistukset. Direktiivissä ei ole määritelty rangaistuslajeja tai -tasoja, joiden määrittelemineen jää siten jäsenvaltioiden harkintaan.

Artikla 6 sisältää tavanomaiset säännökset oikeushenkilöiden vastuusta ja artikla 7 oikeushenkilöihin kohdistettavista tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoitavista seuraamuksista. Seuraamusten ei edellytetä olevan rikosoikeudellisia. Oikeushenkilön rangaistusvastuun tulee ulottua kaikkiin 3 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin.

2.3 Nykytilan arviointi

Ympäristörikosdirektiivin velvoitteista pääosa täyttyy jo nykyisen lainsäädännön nojalla. Kaikki direktiivin 3 artiklassa kuvatuista teoista on Suomessa rangaistavia direktiivin edellyttämässä laajuudessa. Rikoksista säädetyt rangaistukset ovat direktiivien edellyttämällä tavalla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Ympäristörikosdirektiivin ja kansallisen lainsäädännön yksityiskohtainen vertailu on tehty oikeusministeriön asettaman työryhmän mietinnössä (Ympäristörikos- ja alusjäterikosdirektiivien voimaansaattaminen. Oikeusministeriö: Mietintöjä ja lausuntoja 31/2010).

Vaikka rangaistavuuden ala täyttää jo ympäristörikosdirektiivin vaatimukset, kaikista direktiivin velvoitteita täytäntöönpanevista rikoksista ei voi seurata direktiivin edellyttämää oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi seurata kakista rikoslain 48 luvun rikoksista. Eräät 3 artiklan velvoitteista täyttyvät kuitenkin rikoslain 44 luvun ydinenergian käyttörikosta (10 §), räjähdერიkosta (11 §) ja varomatonta

käsittelyä (12 §) koskevien säännösten nojalla, joihin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat rikoslain 9 luvun säännökset eivät nykyisin sovellu. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset tulee siten ulottaa soveltumaan edellä mainittuihin rikoslain 44 luvun rikoksiin.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset eivät myöskään sovellu tekoihin, jotka on säädetty rangaistavaksi ainoastaan erityislaeissa rikkomuksina. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole tarkoituksenmukaista ulottaa vähäisempiin erityislakien rikkomussäännöksiin. Direktiivin velvoitteiden täyttämiseksi lainsäädäntöä on kuitenkin syytä muuttaa niin, että nykyisin vain erityislaeissa rikkomuksena rangaistavat teot säädettäisiin vakavampien tekemuotojen osalta rangaistaviksi rikoslaissa.

Ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan i kohta edellyttää rangaistavaksi menettelyn, jolla rikotaan direktiivin liitteessä A mainittua otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 2037/2000, jäljempänä vuoden 2000 otsoniasetus. Mainitun asetuksen vastaiset teot on nykyisin säädetty rangaistavaksi ympäristön turmelemisena rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdissa. Mainittu asetus on kuitenkin kumottu ja sen on korvannut ympäristörikosdirektiivin antamisen jälkeen tehty 1 päivänä tammikuuta 2010 voimaan tullut samanniminen asetus (EY) N:o 1005/2009, jäljempänä vuoden 2009 otsoniasetus, jota ei ole mainittu ympäristörikosdirektiivin liitteissä. Ympäristörikosdirektiivin säännökset eivät tämän vuoksi koske vuoden 2009 otsoniasetuksen vastaisia tekoja eikä se siten edellyttäisi uuden otsoniasetuksen vastaisten tekojen säätämistä rangaistavaksi.

Vuoden 2009 otsoniasetuksen 29 artikla edellyttää kuitenkin sen vastaisista teoista säädettäväksi seuraamuksia. Otsoniasetusten vastaisten tekojen vakavan luonteen vuoksi velvoite on syytä täytäntöönpanna säätämällä teoista rikosoikeudellisia seuraamuksia kuten nykyään on säädetty säädetty kumotun otsoniasetuksen vastaisista teoista. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava seuraamuksia koskevista säännöksistä komissiolle viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2011. Vuoden 2009 ot-

soniasetuksen täytäntöönpano edellyttää myös eräitä muutoksia ympäristönsuojelulakiin. Asiayhteytensä vuoksi vuoden 2009 otsoniasetuksen edellyttämät muutokset lainsäädäntöön on tarkoituksenmukaista tehdä nyt käsillä olevan ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on ympäristörikosdirektiivin edellyttämien muutosten tekeminen lainsäädäntöön. Samalla esityksessä ehdotetaan tehtäväksi lakiin myös vuoden 2009 otsoniasetuksen edellyttämät muutokset. Lisäksi ehdotetaan eräitä muita täsmentäviä lainmuutoksia, jotka eivät suoraan johdu direktiivistä.

Vaikka ympäristön suojelua koskeva lainsäädäntö on Euroopan unionin jäsenmaissa hyvin pitkälle harmonisoitu, säännösten rikkomisista aiheutuvat rikosoikeudelliset seuraamukset vaihtelevat maittain. Ympäristön suojelemiseksi annettujen normien rikkomista ei ole kaikkialla kattavasti säädetty rangaistavaksi. Oikeushenkilön vastuuta ympäristörikoksissa ei myöskään ole kaikkialla toteutettu.

Nyt kysymyksessä oleva esitys on osa Euroopan unionissa toteutettavaa järjestelyä, jolla pyritään saattamaan Euroopan unionin jäsenmaiden ympäristörikoslainsäädäntö eurooppalaiselle vähimmäistasolle. Koska ympäristörikoksista aiheutuvat haitat helposti siirtyvät rajojen yli, on erityisen tarpeellista, että ympäristörikoslainsäädännön vähimmäistaso mahdollisimman pian saavutetaan kaikissa Euroopan unionin jäsenmaissa.

Monet ympäristörikoksista tehdään taloudellisista vaikuttimista ja useimmiten kustannusten säästämiseksi. Kun yritysten sijoittautuminen Euroopan unionissa on vapaata, on tärkeää, että jäsenmaiden ympäristörikossäännöstö on riittävän yhdenmukainen. Muussa tapauksessa ympäristöä saastuttava toiminta saattaa hakeutua maihin, joissa ympäristönsuojelulainsäädäntö on kehittymättömämpää. Haitalliset seuraukset saattavat kuitenkin näkyä useammassa jäsenvaltiossa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Ympäristörikosdirektiivi edellyttää oikeushenkilön rangaistusvastuun täytäntöönpanemista kaikkien 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan sen vuoksi koskemaan rikoslain 44 luvussa säädettyjä ydinenergian käytöstä, räjähdeterikosta ja varomatonta käsitteilyä.

Direktiivin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevien velvoitteiden johdosta myös pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004, jäljempänä pesuaineasetus, 3 tai 4 artiklan vastaiset teot, joilla vaarannetaan ympäristöä tai terveyttä, ehdotetaan säädettaväksi rangaistavaksi rikoslain 48 luvun 1 §:n 2 kohdan nojalla ympäristön turmelemisena. Ympäristön turmelemista koskevaan rikokseen soveltuvat jo nykyisin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset.

Rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädetään rangaistus vuoden 2000 otsoniasetuksen vastaisista teoista, joissa rangaistavuus edellyttää terveyden tai ympäristön vaarantamista. Myös ympäristönsuojelulain 20 §:ssä viitataan vuoden 2000 otsoniasetukseen. Mainittu asetus on kumottu. Mainittuja säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että niissä viitataan vuoden 2000 otsoniasetuksen sijaan sen korvanneeseen vuoden 2009 otsoniasetukseen. Kuten jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, vuoden 2009 otsoniasetus ei muilta osin edellytä rikoslain 48 luvun tai ympäristönsuojelulain säännösten muuttamista.

Eräät luonnonvaraisten kasvien ja eläinten suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97, jäljempänä CITES-asetus, vastaiset teot ovat nykyään rangaistavia vain luonnonsuojelulain 58 §:n nojalla luonnonsuojelurikkomuksina. Esityksessä ehdotetaan, että eräät vakavammat CITES-asetuksen vastaiset teot olisivat rangaistavia myös rikoslain 48 luvun 5 §:n nojalla luonnonsuojelurikoksina. Luonnonsuojelurikokseen soveltuvat oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset ympäristörikosdirektiivin edellyttämällä tavalla.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutosta luonnonsuojelulain 58 §:n virheelliseen sanamuotoon, joka on johtunut käänkövirheestä.

4 Esityksen vaikutukset

Suomen voimassa oleva ympäristörikoslainsäädäntö on kansainvälisesti katsoen kattavaa ja nykyaikaista. Lainsäädäntö täyttää suurimman osan ympäristörikodirektiivin velvoitteista. Ehdotetut lainmuutokset merkitsevät ympäristörikoksia koskevan lainsäädännön kokonaisuuteen nähden suhteellisen vähäistä lainsäädännön tarkistamista. Ehdotetuilla lainmuutoksilla on tästä huolimatta edullisia vaikutuksia ympäristön kannalta.

Merkittävin muutos on oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen uusiin rikoslajeihin. Monet ympäristölle ja terveydelle haitalliset rikokset tehdään taloudellisista vaikutuksista ja kustannusten säästämiseksi oikeushenkilön toiminnassa. Oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen ennalta ehkäisisi näitä rikoksia. Oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen ei edellyttäisi yrityksiltä uusia investointeja eikä se siten vaikuttaisi esimerkiksi työllistämisedellytyksiin. Yritysvaikutusten arvioinnin kannalta on huomattava, että koska tavoitteena on rikossäännösten harmonisointi EU:n jäsenvaltioissa, esityksellä ei olisi merkittävää vaikutusta kilpailutilanteeseen tällä alueella toimivien yritysten kanssa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen saattaa aiheuttaa jonkin verran lisätyötä esitutkinta- ja syyttäviviranomaisille sekä tuomioistuimille. Lisätyön arvioidaan kuitenkin olevan toteutettavissa viranomaisen nykyisten voimavarojen puitteissa.

Esityksellä ei täten ole merkittäviä organisatorisia, taloudellisia taikka henkilöstöön ulottuvia vaikutuksia.

5 Asian valmistelu

Valtioneuvosto lähetti 12 päivänä huhtikuuta 2007 eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin (U 5/2007). Eduskunnan la-

kivaliokunta antoi ehdotuksesta lausunnon (LaVL 5/2007 vp).

Valtioneuvosto lähetti 22 päivänä toukokuuta 2008 eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi alusten aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta ja säännösten rikkomisista määrättävistä seuraamuksista annetun direktiivin 2005/35/EY muuttamisesta (U 26/2008). Eduskunnan lakivaliokunta, liikennevaliokunta ja ympäristövaliokunta antoivat ehdotuksesta lausunnon (LaVL 13/2008 vp, LiVL 14/2008 vp, YmVL 19/2008 vp).

Oikeusministeriö asetti 7 päivänä syyskuuta 2009 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus hallituksen esitykseksi ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/99/EY sekä alusten aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta ja säännösten rikkomisista määrättävistä seuraamuksista annetun direktiivin 2005/35/EY muuttamisesta annetun direktiivin 2009/123/EY, jäljempänä alusjäterikodirektiivi, täytäntönpäytäntöpanosta. Työryhmä sai mietintönsä valmiiksi 18 päivänä maaliskuuta 2010 (Ympäristörikos- ja alusjäterikodirektiivien voimaansaattaminen. Oikeusministeriö: Mietintöjä ja lausuntoja 31/2010). Työryhmä ei katsonut alusjäterikodirektiivin edellyttävien muutoksia lainsäädäntöön. Työryhmässä oli jäsenet oikeusministeriöstä, ympäristöministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä sekä maa- ja metsätalousministeriöstä. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön edustaja toimi työryhmässä asiantuntijana. Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunnot yhteensä 35 viranomaiselta, järjestöltä ja muulta asiantuntijataholta. Lausunnoissa esitettiin ehdotukseen pääosin teknisluonteisia huomioita.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriö asetti 6 päivänä lokakuuta 2009 työryhmän valmistelemaan törkeitä metsästysrikoksia koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmä sai työnsä valmiiksi 31 päivänä toukokuuta 2010 (Oikeusministeriö: Mietin-

töjä ja lausuntoja 44/2010). Työryhmä ehdottaa, että rikoslain 48 a lukuun lisätään törkeää metsästysrikosta koskeva säännös, johon sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä. Ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan f kohdan ja 6 artiklan vel-

voitteet tulisivat kaikilta osin kansallisesti pantua täytäntöön, kun oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin koskemaan valmisteltavana olevaa törkeää metsästysrikosta tai osaa siitä. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa syksyllä 2010.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut**1.1 Rikoslaki****44 luku. Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista**

17 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu. Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 § oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan ydinenergian käyttörikosta, räjähdერიkosta ja varomatonta käsittelyä.

Ehdotus liittyy ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan d ja e kohtien velvoitteisiin sekä 6 ja 7 artiklan velvoitteisiin oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Direktiivin 3 artiklan d kohdan rangaistavaksi säädettävä teko koskee sellaisen laitoksen, jossa harjoitetaan vaarallista toimintaa tai jossa varastoidaan tai käytetään vaarallisia aineita tai valmisteita, käyttämistä. Artiklan e kohdan mukaan rangaistavaksi on säädettävä sellainen ydinmateriaalin tai muun vaarallisen radioaktiivisen aineen tuotanto, jalostus, käsittely, käyttö, varastointi, kuljettaminen, tuonti, vienti tai loppusijoitus, joka aiheuttaa tai on omiaan aiheuttamaan kuoleman tai vakavan vamman ihmiselle tai huomattavaa vahinkoa ilman laadulle, maaperän laadulle tai veden laadulle taikka eläimille tai kasveille.

Direktiivin 3 artiklan d ja e kohtien velvoitteet täyttyvät osittain rikoslain 44 luvun 10 §:n ydinenergian käyttörikosta, 11 §:n räjähdერიkosta ja 12 §:n varomatonta käsittelyä koskevien säännösten nojalla. Mainituista rikoksista ei nykyisin ole säädetty oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Sen vuoksi ehdotetaan, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevien säännösten soveltaminen laajennettaisiin myös näihin rikoksiin.

Ydinenergian käyttörikoksessa mainittu ydinenergiain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastainen ydinenergian käyttäminen tai ydinenergian käyttöön myönnetyn luvan ehtojen noudattamatta jättäminen edellyttää paitsi asiantuntemusta

myös sellaisia aineellisia resursseja, joita yksityishenkilöillä harvoin on. Tästä johtuen toimintaa, jossa rikoslain 44 luvun 10 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä tai määräyksiä voidaan rikkoa, harjoitetaan pääasiallisesti oikeushenkilön muodossa.

Myös osa varomattomana käsitteilynä rangaistavista teoista on tyypillisesti oikeushenkilön muodossa harjoitettavaa toimintaa. Tällaisia toimintoja ovat muun muassa säännöksessä mainitut terveydelle tai ympäristölle vaarallisten taikka palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien tai muun vastaavan aineen käyttäminen, käsittely tai säilytys tai radioaktiivista aineen tai säteilylaitteen käsittely siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle.

Myös räjähdერიkukseen syyllistyy useimmiten ilman lupaa toimiva oikeushenkilö. Teko koskee vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain taikka sen nojalla annetun säännöksen, kiellon tai määräyksen vastaista taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tapahtuvaa toimintaa. Toiminta voi olla vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä tai varastointia taikka niiden valmistamista, maahantuontia, käyttämistä, siirtämistä tai markkinoille saattamista. Räjähdერიkuksesta tuomitaan myös muun muassa se, joka lain vastaisesti tuo maahan, käyttää, luovuttaa, saattaa markkinoille, asentaa tai huoltaa räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettävää laitetta.

48 luku. Ympäristörikoksista

1 §. Ympäristön turmeleminen. Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi niin, että rangaistavuus koskisi myös aineen, valmisteiden, seoksen, tuotteen tai esineen valmistamista, luovuttamista, kuljettamista, käyttämistä, käsittelyä tai säilyttämistä taikka laitteen käyttämistä pesuaineasetuksen 3 tai 4 artiklan vastaisesti siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle.

Ehdotus liittyy ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan a kohtaan, jonka mukaan rangaistavaksi on säädettävä aineen päästäminen ympäristöön muun muassa direktiivin liitteessä A mainitun pesuaineasetuksen vastaisesti, ja direktiivin 6 ja 7 artiklan oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan velvoitukseen.

Pesuaineasetuksessa kielletyistä teoista vain 3 artiklassa kielletyllä tai 4 artiklan mukaisella poikkeusluvan mukaisella merkkinnoille saattamisella voi välillisesti olla direktiivin 3 artiklan a kohdassa ja ympäristön turmelemista koskevassa säännöksessä edellytetty ympäristöä tai terveyttä vaarantava luonne. Tämän vuoksi ehdotetaan, että ympäristön turmelemisena rangaistavaksi säädettäisiin vain mainittujen artiklojen vastainen teko. Merkkinnoille saattamista vastaisi ensisijaisesti ympäristön turmelemista koskevassa 1 momentin 2 kohdassa mainittu luovuttaminen.

Ehdotettavalla lainmuutoksella pesuaineasetuksen vastaisiin tekoihin voitaisiin soveltaa oikeushenkilön rangaistusvastuuta ympäristörikosdirektiivin edellyttämällä tavalla.

Ympäristön turmelemista koskeva säännös koskee tahallisia tai törkeän tuottamuksellisia tekoja. Pesuaineasetuksen 3 tai 4 artiklan vastainen teko voisi nykyiseen tapaan tulla rangaistavaksi myös kemikaalilain (744/1989) 52 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla kemikaalirikkomuksena, jos se tehtäisiin huolimattomuudesta. Pesuaineasetuksen vastaisista teoista asetuksen 7 artiklan mukaisen testausvaatimuksen rikkominen tai 9 artiklan vastainen tietojen toimittamisvelvollisuuden laiminlyönti olisivat nykyiseen tapaan rangaistavia vain kemikaalirikkomuksena. Tällaisesta teosta ei voi seurata oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Kemikaalirikkomussäännöksellä olisi siten jatkossakin itsenäistä soveltamisalaa suhteessa rikoslain säännöksiin.

Lisäksi pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohtia ehdotetaan muutettavaksi niin, että niissä viitataan vuoden 2000 otsoniasetuksen sijasta vuoden 2009 otsoniasetukseen.

Ehdotus liittyy vuoden 2009 otsoniasetuksen 29 artiklaan, joka edellyttää sen vastaisista teoista säädettäväksi tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia. Asetuksen säännökset koskevat muun muassa otsonikerrosta heikentävien aineiden tuotantoa, tuontia, vientiä, merkkinnoille saattamista, käyttöä, talteenottoa, kierrätystä, regenerointia ja hävittämistä, näitä aineita koskevien tietojen raportointia sekä näitä aineita sisältävien tai niihin perustuvien tuotteiden ja laitteiden tuontia, vientiä, merkkinnoille saattamista ja käyttöä.

Vuoden 2009 otsoniasetus on poistanut vuoden 2000 otsoniasetuksessa olleet vanhentuneet valvottavien aineiden käyttöä ja tuotantoa koskevat määräykset. Samalla on lyhennetty HCFC-yhdisteiden tuotannon lopettamisaikataulua vuodesta 2025 vuoteen 2020. Asetuksen mukaan valvottavien aineiden ja niitä sisältävien tuotteiden käyttö ja merkkinnoille luovuttaminen on pääasiassa kiellettyä. Myös tuotteiden, joiden toiminta riippuu valvottavista aineista, käyttö ja merkkinnoille luovuttaminen on kiellettyä. Valvottavien aineiden käyttö on sallittua vain raaka-aineena sekä tietyissä laitteissa ja tuotteissa erillisellä komission myöntämällä luvalla. Luvanalaisia kohteita ovat prosessiainekäyttö, merkkinnoille luovutus hävittämistä varten sekä käyttö laboratorioissa ja analyyseissä. Valvottavat aineet on hävitettävä asetuksessa määritellyllä tavalla. Raportointivelvoitteita on siirretty jäsenmaiden toimivaltaisilta viranomaisilta suoraan yrityksille.

Vuoden 2000 otsoniasetus pantiin täytäntöön ympäristönsuojelulain muutoksella (586/2001) ja rikoslain muutoksella (587/2001). Rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdissa on säädetty rangaistavaksi vuoden 2000 otsoniasetuksen vastainen otsonikerrosta heikentävien aineiden valmistaminen, luovuttaminen, kuljettaminen, käyttäminen, käsittelyminen, säilyttäminen, tuonti tai vienti. Vuoden 2009 otsoniasetuksessa kaupalla tarkoitetaan tuontia ja vientiä eli ulkomaankauppaa. Nykyinen vientiä ja tuontia koskeva rikoslain rangaistussäännös kattaa siten asetuksessa tarkoitetun kaupan. Aineen käyttö tarkoittaa otsoniasetuksen 3 artiklan määritelmäsäännöksen mukaan aineiden hyödyntämistä tuotteiden tai laitteiden tuotannossa tai kunnossapidossa tai huollossa, uudelleentäyttäminen mukaan lukien, taikka

muissa prosesseissa. Käyttö ei siten koske yksittäisen kuluttajan toimia.

Vuoden 2009 otsoniasetuksen sääntely vastaa kohteeltaan ja soveltamisalaltaan pitkälti vuoden 2000 otsoniasetusta siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lähes vastaavat teot, joista vuoden 2009 otsoniasetus edellyttää säädettävän seuraamuksia, ovat jo nykyisin vuoden 2000 otsoniasetuksen täytäntöönpanon yhteydessä säädetty rangaistavaksi. Uuden asetuksen täytäntöönpano edellyttäisi vain säännöksessä mainitun asetuksen numeron päivittämistä vuoden 2009 otsoniasetuksen mukaiseksi (1005/2009).

5 §. Luonnonsuojelurikos. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta, jonka nojalla luonnonsuojelurikoksesta rangaistaisiin myös sitä, joka CITES-asetuksen vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteissä A ja B tarkoitetun kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta tai vastoin luvan tai todistuksen ehtoja. Lisäksi rangaistaisiin sitä, joka CITES-asetuksen vastaisesti ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteissä A tai B tarkoitetun kohteen.

Ehdotus liittyy ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan g kohtaan sekä 6 ja 7 artiklan velvoitteisiin oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Direktiivin 3 artiklan g kohdan mukaan rangaistavaksi on säädettävä suojeltujen luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien yksilöiden taikka niiden osien tai johdannaisten kauppaaminen lukuun ottamatta tapauksia, joissa teko koskee merkityksetöntä määrää yksilöitä ja sillä on merkityksetön vaikutus lajien säilyttämiseen. Teonkuvaus koskee CITES-asetuksen liitteessä A ja B lueteltuja lajeja.

Rikoslain 48 luvun 5 §:n mukaan luonnonsuojelurikoksesta rangaistaan nykyisin sitä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa

vastaa kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta. Teonkuvauksessa mainitaan vain luonnonsuojelulain vastaiset teot, eikä säännöksessä viitata CITES-asetukseen.

CITES-asetuksen kansallisesta täytäntöönpanosta ja luonnonsuojelulain suhteesta on kuitenkin saattanut olla oikeuskäytännössä epäselvyyttä. Osin tämä on johtunut siitä, että luonnonsuojelulain 44 §:n 1 momentti sisältää viittauksen CITES-asetuksen eräisiin säännöksiin. EY-asetusten säännökset ovat kuitenkin suoraan sovellettavia säännöksiä eikä niiden kansallinen täytäntöönpano ole perustamissopimusten määräysten mukaan sallittua. Mainittu luonnonsuojelulain viittaussäännös ei siten tarkoita, että CITES-asetus olisi pantu kansallisesti täytäntöön luonnonsuojelulailla.

Perustuslain 8 §:ssä säädetään, että rangaistavista teoista säädetään (eduskunnan säätämällä) lailla. Pykälässä ilmaistu rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että rangaistussäännöksessä selkeästi viitataan EY:n asetukseen, jonka säännösten rikkomista rangaistavuus koskee. Koska luonnonsuojelurikosta koskevassa säännöksessä ei nykyisin viitata CITES-asetukseen, sen vastaiset teot eivät nykyisin ole luonnonsuojelurikoksena rangaistavia.

CITES-asetuksen vastaiset teot ovat ympäristörikosdirektiivin 3 artiklan g kohdan edellyttämällä tavalla jo nykyisin säädetty rangaistavaksi luonnonsuojelulain 58 §:ssä luonnonsuojelurikkomuksena. Direktiivin 6 ja 7 artiklassa edellytettyä oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei kuitenkaan voi seurata luonnonsuojelurikkomuksesta.

CITES-asetuksen vastaiset teot olisi myös moitittavuudeltaan perusteltua säätää rangaistavaksi nykyistä ankarammin rikoslaissa. Näistä syistä ehdotetaan, että CITES-asetuksen vastaiset teot säädetään rangaistaviksi rikoslain 48 luvun 5 §:ssä luonnonsuojelurikoksina.

Sen sijaan luonnonsuojelulain 44 a §:ssä säädetyn CITES-asetuksessa tarkoitettujen lajien maahantuonnissa ja maastaviennissä hyväksytyjen rajanylityspaikkojen noudattamisen rikkomisen sekä tuonti-ilmoituksen antamisen laiminlyönti jäisivät edelleen vain

luonnonsuojelurikkomuksina rangaistaviksi tekojen vähäisyydestä johtuen.

1.2 Luonnonsuojelulaki

58 §. Rangaistukset. Pykälän 2 momentin 5 kohdassa säädetään luonnonsuojelurikkomuksena rangaistavaksi CITES-asetuksen liitteessä A ja B tarkoitetun eläimen tai kasvin kaupallinen hyödyntäminen asetuksen 8 artiklan vastaisesti. Mainitun 8 artiklan suomennoksen mukaan rangaistavaksi olisi muun muassa säädettävä tällaisen eläimen tai kasvin tarjoaminen ostettavaksi sekä myytäväksi tarjoaminen. Molemmat ilmaisut tarkoittavat samaa eli myyjän toimintaa. Muissa kieliversioissa tarjoaminen ostettavaksi on ilmaistu tavalla, joka kuitenkin viittaa ostajan toimintaan eli siihen, että rangaistavaksi olisi säädettävä se, että ostaja tarjoutuu ostamaan CITES-asetuksen tarkoittaman uhanalaisen eläimen tai kasvin (englanniksi ”offer to purchase”, ruotsiksi ”att erbjuda sig att köpa”). Kyseinen asetuksen käännösvirhe on toistettu luonnonsuojelulain 58 §:n 2 momentin 5 kohdassa.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että luonnonsuojelulain 58 §:n 2 momentin 5 kohdassa teko tapa ”tarjoaa ostettavaksi” korjattaisiin muotoon ”tarjoutuu ostamaan”. Näin rangaistavaksi tulisi sekä ostoa edeltävä ostajan toiminta että myyjän kauppaa edeltävä toiminta, myytäväksi tarjoaminen, josta jo nykyisin on säännöksessä maininta.

1.3 Ympäristönsuojelulaki

20 §. Valtion viranomaiset. Pykälän 3 momentissa viitataan kumottuun vuoden 2000 otsoniasetukseen (EY) N:o 2037/2000. Momentissa oleva viittaus ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi vuoden 2009 otsoniasetukseen (EY) N:o 1005/2009.

Ehdotus liittyy vuoden 2009 otsoniasetuksen täytäntöönpanoon, jota on selostettu edellä rikoslain 48 luvun 1 §:n muutoksen perusteluissa. Ympäristönsuojelulaissa on vuoden 2000 otsoniasetuksen velvoitteita täytäntöönpanevia säännöksiä, jotka koskevat muun muassa toimivaltaisia viranomaisia

(20 §), valvontaviranomaisten tehtäviä (22 §), Suomen ympäristökeskuksen asettamia kielto- tai velvoittamispäätöksiä, otsonikerrosta heikentäviä aineita käsittelevien henkilöiden pätevyysvaatimuksia (108 a–f §:t) ja rangaistusta asetuksen vastaista menettelyä (116 §). Säännöksissä viitataan vuoden 2000 otsoniasetukseen, mutta vain 20 §:ssä mainitaan asetuksen numero (2037/2000). Mainitut ympäristönsuojelulain säännökset soveltaisivat sellaisenaan myös vuoden 2009 otsoniasetuksen säännösten täytäntöönpanoon. Uuden asetuksen täytäntöönpano edellyttäisi siten vain ehdotettua 20 §:ssä mainitun asetuksen numeron päivittämistä vuoden 2009 otsoniasetuksen mukaiseksi.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan viimeistään 25 päivänä joulukuuta 2010.

Jäsenvaltioiden on saatettava ympäristörikosdirektiivin noudattamisen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö voimaan ennen 26 päivää joulukuuta 2010. Jäsenvaltioiden on toimitettava ympäristörikosdirektiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännöksensä sekä kyseisten säännösten ja direktiivin välinen vastavuustaulukko kirjallisina komissiolle.

Vuoden 2009 otsoniasetuksen 29 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot ilmoittavat komissiolle kansalliset säännökset asetuksen rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2011. Asiayhteytensä vuoksi asetuksen täytäntöönpanevat lakiehdotukset ehdotetaan kuitenkin tuleviksi voimaan samanaikaisesti ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevien lakiehdotusten kanssa.

Se, sovelletaanko tekoon uutta vai vanhaa säännöstä, ratkaistaan rikoslain 3 luvun 2 §:n säännöksen nojalla. Säännös koskee rikossäännöksen ajallista soveltuvuutta. Tämän vuoksi erillistä siirtymäsäännöstä ei tarvita.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain 44 ja 48 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 5 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta laissa 409/2009 ja 5 §:n 1 momentti laissa 578/1995 ja 1108/1996, sekä
lisätään 44 lukuun uusi 17 § seuraavasti:

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

17 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Ydinenergian käyttörikokseen, räjähdერიkokseen ja varomattomaan käsittelyyn sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta kemikaalilain, REACH-asetuksen, CLP-asetuksen taikka näiden tai ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009, tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista an-

netun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006, pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 tai pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3 tai 4 artiklan vastaisesti taikka jätelain (1072/1993) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen, jätelain nojalla annetun säännöksen, yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa tai

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/2006 vastaisesti taikka tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta taikka vastoin otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009, tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006, vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 304/2003 tai pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 taikka vie

maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympäristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen,

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti

erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta taikka

3) luonnonvaraisten kasvien ja eläinten suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta taikka vastoin luvan tai todistuksen ehtoja, taikka ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen,

on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

2.

Laki**luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 492/1997, seuraavasti:

58 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

5) ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun

Euroopan yhteisön asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen mainitun asetuksen artiklan 8 vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, luonnonsuojelurikoksesta sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
 ta 20 .

3.

Laki**ympäristönsuojelulain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (86/2000) 20 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 681/2008, seuraavasti:

20 § <i>Valtion viranomaiset</i>	kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006 mukaisena toimivaltaisena viranomaisena.
---	--

 Suomen ympäristökeskus toimii otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009 sekä tietyistä fluoratuista

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
 ta 20 .

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2010.

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Rinnakkaistekstit

1.

Laki**rikoslain 44 ja 48 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta sekä 5 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta laissa 409/2009 ja 5 §:n 1 momentti laissa 578/1995 ja 1108/1996, sekä
lisätään 44 lukuun uusi 17 § seuraavasti:

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

(uusi)

17 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Ydinenergian käyttörikokseen, räjähderykökseen ja varomattomaan käsittelyyn sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

1 §

*Ympäristön turmeleminen**Ympäristön turmeleminen*

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta kemikaalilain, REACH-asetuksen, CLP-asetuksen taikka näiden tai ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2037/2000,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta kemikaalilain, REACH-asetuksen, CLP-asetuksen taikka näiden tai ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla annetun säännöksen vastaisesti taikka otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009,

tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006 tai pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 vastaisesti taikka jätelain (1072/1993) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen, jätelain nojalla annetun säännöksen, yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa tai

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/2006 vastaisesti taikka tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta taikka vastoin otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 2037/2000, tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006, vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 304/2003 tai pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 taikka vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006, pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 tai *pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3 tai 4 artiklan* vastaisesti taikka jätelain (1072/1993) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen, jätelain nojalla annetun säännöksen, yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa tai

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/2006 vastaisesti taikka tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta taikka vastoin otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009, tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006, vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 304/2003 tai pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 taikka vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen *taikka*,

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta,

on tuomittava *luonnonsuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 §

Luonnonsuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen,

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta *taikka*

3) *luonnonvaraisten kasvien ja eläinten suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta taikka vastoin luvan tai todistuksen ehtoja, taikka ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen,*

on tuomittava *luonnonsuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

2.

Laki**luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on
 laissa 492/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

58 §

58 §

Rangaistukset

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

5) ostaa, tarjoaa ostettavaksi, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun Euroopan yhteisön asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen mainitun asetuksen artiklan 8 vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, *luonnonsuojelurikokemuksesta* sakkoon.

5) ostaa, *tarjoutuu ostamaan*, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi 44 §:n 1 momentissa tarkoitetun Euroopan yhteisön asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen mainitun asetuksen artiklan 8 vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, *luonnonsuojelurikokemuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

3.

Laki**ympäristönsuojelulain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (86/2000) 20 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 681/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Valtion viranomaiset

Valtion viranomaiset

 Suomen ympäristökeskus toimii otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2037/2000 sekä tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006 mukaisena toimivaltaisena viranomaisena.

 Suomen ympäristökeskus toimii otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009 sekä tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006 mukaisena toimivaltaisena viranomaisena.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .*
